

TYT

COĞRAFYA

EL KİTABI

- YAYINEVİNE AİT KİTAPLAR
- ÖRNEK PDF'LER
- AKILLI TAHTA UYGULAMALARI
(*PARDUS İLE UYUMLUDUR.*)
- VİDEO SORU ÇÖZÜMLERİ
- MOBİL UYGULAMALAR
- LİSE DESTEK ÖĞRENCİ UYGULAMASI

Kullanım Kılavuzu İçin Karekodu Okut

DijitalSet

DİJİTAL EĞİTİM SETİ
www.dijitalset.com

Sanal Sınıf Entegrasyonu
Mobil Öğretmen ve
Öğrenci Uygulamaları
Erişilebilirlik

PRO EL KİTAPLARI

KONU ANLATIM VİDEOLARI VE
ÖRNEK SORU ÇÖZÜMLERİNE
YAYIN DENİZİ EĞİTİM YOUTUBE KANALINDAN
ULAŞABİLİRSİNİZ.

GÜNCEL MÜFREDATA UYGUN

KAZANIMLARLA UYUMLU

RENKLİ-RESİMLİ-TABLULU

PRATİK BİLGİLERİ İÇEREN

TAM KONU ANLATIMI

Copyright ©

Bu kitabın her hakkı yayınevine aittir.

Hangi amaçla olursa olsun, bu kitabın tamamının ya da bir kısmının, kitabı yayımlayan yayınevinin önceden izni olmaksızın elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılması, yayımlanması ve depolanması yasaktır.

Genel Yayın Koordinatörü

Ayça DEMİRCAN

Yazar

İsmail ÜNALDI

Salih ÖZKUTLU

Murat KARAGÖZ

Murat ÇAKIR

Dizgi

Yayın Denizi Dizgi Birimi

ISBN:

09-0921-7500-B / 25 TL

ISBN:978-605-197-409-5

Basım Yeri

 yd_yayindenizi

 yd_yayindenizi

 Yayın Denizi

 Mobil uygulama
Yayın Denizi Eğitim

 www.yayindenizi.com.tr

 yayindenizi@isler.com.tr

 0549 839 68 49

 YAYIN DENİZİ EĞİTİM

Ön Söz

Sevgili Öğrenciler ve Değerli Öğretmenler
2018 yılında ilk kez uygulanan YKS (Yükseköğretim Kurumları Sınavı) adı altındaki TYT (Temel Yeterlilik Testi) ve AYT (Alan Yerleştirme Testi) ile üniversiteye girişte yeni bir sınav sistemi uygulamaya konuldu.

Bu sınavlardaki toplam sorulara bakıldığında; sözel ağırlıklı bir öğrenci 17, eşit ağırlıklı bir öğrenci 11, sayısal ağırlıklı bir öğrenci ise 5 coğrafya sorusu çözecektir. Öğrenciler, Ocak 2018'de yayımlanan MEB ortaöğretim dersleri müfredatından sorumlu tutulacaktır. Yani bu yıl sınava giren öğrencilere yeni müfredat doğrultusunda sorular sorulacaktır. Esasen coğrafya dersindeki yeni öğretim programı (müfredat), köklü değişiklikleri öngörmekle birlikte yeni konuların eklenmesi, bazı konuların çıkarılması şeklinde bir düzenlemeyi beraberinde getirmiştir. Bu sebeple öğrencilerin sınava hazırlanırken kullanacağı kaynakları çok dikkatli seçmeleri, yeni programa her anlamda uygun kaynaklara yönelmeleri gerekmektedir.

Biz de bu amaçla yeni müfredata ve yeni sınav sistemine uygun "PRO COĞRAFYA TYT KONUSU ANLATIMI"ni hazırlayarak sizlere yardımcı olmak istedik. Kitabımız TYT sınavlarında karşılaşılabileceğiniz bütün konuları içine barındıran ve bu konuları kolayca anlaşılabilir tarzda ele alan bir yapıya sahiptir. Mevcut coğrafya kitaplarından daha farklı görseller, haritalar, grafikler, resimler ve tablolarla desteklenen kitabımızda son yıllarda ÖSYM sınavlarında yer alan soruların konu ağırlıkları belirlenmiş ve bu çerçevede o konulara daha fazla ağırlık verilmiştir.

Konuları madde madde anlatmaya gayret ettik. Tablolar, haritalar, resimler, kodlamalar ve bilgi notları kullanarak konuların daha iyi anlaşılmasını sağlamaya çalıştık. Konunun özüne inerek ihtiyaç olmayan bilgiler vermekten kaçındık.

9, 10, 11 ve 12. sınıflardaki derslerde de rahatlıkla yardımcı kaynak olarak kullanılabileceğine inandığımız kitabımız, umuyoruz ki alanında önemli bir boşluğu dolduracak, siz sevgili öğrencilerimizin ve değerli öğretmenlerimizin beğenisini kazanacaktır.

Kitapla ilgili her türlü görüşünüzü, önerinizi ve eleştirinizi kitapta yer alan elektronik posta adreslerine göndermeniz daha iyisini yapabilmek adına bizlere güç verecek ve yol gösterecektir.

Üniversiteye hazırlık yolunda ve derslerinizde başarılılar diler, stresten uzak mutlu bir yaşam sürmenizi temenni ederiz.

İsmail ÜNALDI

ETKİN ÇALIŞMA YÖNTEMİ

- ✓ Okulda gün boyu dersler peşinizi bırakmadı. Eve geldiğinizde biraz dinlendikten sonra derse devam etmelisiniz. Çünkü, hedefleriniz ve hayalleriniz var. Bunu asla aksatmamalısınız.
- ✓ Kendinize bir ders çalışma saati belirlemeli ve sürekli bunu düşünmelisiniz. Çünkü zihin neyi tekrar ederse kendini o yönde yönlendirir.
- ✓ Tekrarı asla bırakmamalısınız. Özellikle yeni öğrendiğiniz bilgiyi günlük tekrar etmelisiniz. Tekrar etmek başarının anahtarıdır. Bilginin pekiştirilmesini ve uzun süreli hafızaya atılmasını sağlar.
- ✓ Bilgiyi mutlaka ilişkilendirerek öğrenmelisiniz. Bu yöntem bilginin kalıcı olmasını sağlar.
- ✓ Yavaş not alma beynin konsantrasyon olmasını zorlaştırır. Yazma hızı ile beynin çalışma hızı arasında boşluk meydana gelir. Zihin başka alanlara kayar ve konsantrasyon sorunu başlar. Not alma hızınızı kendinize göre belirlemelisiniz.
- ✓ Ezberden kaçınmalısınız. Öğrenilen bilginin tam olarak kullanılabilmesi için beyin tarafından analizinin yapılması gerekir. Ezberci sistem bunu engeller.
- ✓ Ders çalışırken uygun periyotlarda ara vermelisiniz. Ara vermek odaklanma gücünüzü artıracaktır.
- ✓ Sosyal hayatınızda karşınıza güçlükler çıkabilir. Bunlarla başa çıkabilmesi ve mümkün olduğunca ortadan kaldırmaya dikkat etmelisiniz.
- ✓ Dikkatinizi uyanık tutmalı ve yaptığınız işe odaklanmalısınız.

$$\text{Bilgi} + \text{Deneyim} + \text{Duygu ve Davranış} = \text{ÖĞRENME}$$

Eksik konu bırakma.

Kavramları öğren.

Tekrar et.

Konuları şekil ve grafiklerle destekle.

Konuları günlük yaşamla ilişkilendir.

Okuma alışkanlığı kazan.

Kendine güven.

Başarmak bu kadar kolay!

içindekiler

1. ÜNİTE: DOĞAL SİSTEMLER	11
Bölüm 1:Doğa, İnsan ve Coğrafya	13
Doğa-İnsan Etkileşimi ve Coğrafya	13
Bölüm 2: Dünya'nın Şekli ve Hareketleri	21
Güneş Sistemi ve Gezegenler.....	21
Dünya'nın Şekli ve Boyutları.....	22
Dünya'nın Hareketleri ve Sonuçları.....	24
Eksen Eğikliği.....	26
Astronomik Mevsimlerin Oluşumu.....	28
Dört Önemli Gün ve Özellikleri.....	28
Türkiye'de Özel Tarihler.....	30
Bölüm 3: Coğrafi Koordinat Sistemi	31
Coğrafi Koordinat Sisteminin Yere Ait Özellikleri.....	31
Coğrafi Koordinat Sisteminin Zamana Ait Özellikleri.....	35
Türkiye'nin Coğrafi Konumu.....	38
Bölüm 4: Harita Bilgisi	39
Harita ve Harita Okuryazarlığı.....	39
Geçmişten Günümüze Bilgilerin Haritalara Aktarılması.....	45
Haritalarda Yer Şekillerini Gösterme Yöntemleri.....	47
2. Ünite: Doğal Sistemler-İklim Bilgisi	51
Bölüm 1: Atmosfer ve İklim	53
Atmosfer.....	53
Hava Durumu ve İklim.....	55
Bölüm 2: İklim Elemanları-Sıcaklık	57
Isı ve Sıcaklıkla İlgili Terimler.....	57
Sıcaklık Dağılışına Etki Eden Faktörler.....	58
Sıcaklık Kuşakları.....	63
Yeryüzünde Sıcaklığın Coğrafi Dağılışı.....	64
Termik Ekvator.....	66
Bölüm 3: İklim Elemanları-Basınç ve Rüzgârlar	67
Basınç.....	67
Rüzgârlar.....	72
Rüzgârların Özellikleri.....	72
Rüzgâr Çeşitleri.....	73
Bölüm 4: İklim Elemanları-Nem ve Yağışlar	77
Nem (Su Buharı).....	77
Yağış.....	80
Bölüm 5: Büyük İklim Tipleri	83
Makroklima İklim Tipleri.....	83
Sıcak İklimler.....	84
Ilıman Kuşak İklimleri.....	86
Soğuk Kuşak İklimleri.....	88

Bölüm 6: Türkiye İklimi	89
Türkiye İklimini Etkileyen Faktörler	89
Türkiye İklim Elemanları	91
Türkiye'de İklim Çeşitleri	96
3. Ünite: Doğal Sistemler-Yerin Şekillenmesi	99
Bölüm 1: Dünyanın Tektonik Oluşumu ve Değişimi	101
Dünyanın Tektonik Oluşumu	101
Jeolojik Zamanlar	106
Türkiye'deki Tektonik Hareketler	108
Türkiye'nin Jeolojik Geçmişi	108
Bölüm 2: İç Kuvvetler	111
İç Kuvvetler	111
1. Orojenez	111
2. Epirojenez	113
3. Volkanizma	115
4. Depremler	118
Türkiye'de İç Kuvvetler	120
Bölüm 3: Kayaçlar ve Yer Şekilleri	125
Kayaçlar	125
Kayaç Çeşitleri	125
Kayaç Döngüsü	128
Kayaçların Yer Şekillerinin Oluşumuna Etkileri	128
Bölüm 4: Dış Kuvvetler ve Etkileri	129
Dış Kuvvetler	129
1. Akarsular	129
2. Rüzgârlar	134
3. Buzullar	135
4. Yer Altı Suları - Karstik Şekiller	138
5. Dalga ve Akıntılar	141
6. Gelgit	142
7. Kıyı Tipleri	143
Bölüm 5: Türkiye'de Dış Kuvvetler ve Ana Yer Şekilleri	145
Türkiye'de Akarsuların Oluşturduğu Şekiller	145
Türkiye'de Rüzgârların Oluşturduğu Şekiller	148
Türkiye'de Buzulların Oluşturduğu Şekiller	149
Türkiye'de Yeraltı Suları Ve Karstik Şekiller	150
Türkiye'de Dalga Ve Akıntıların Oluşturduğu Şekiller	151
Türkiye'de Kıyı Tipleri	152
Türkiye'nin Ana Yer Şekilleri	152
1. Türkiye'nin Dağları	152
2. Türkiye'nin Platoları	154
3. Türkiye'nin Ovaları	154
4. Ünite: Doğal Sistemler: Su-Toprak ve Bitki Varlığı	155
Bölüm 1: Dünya'da ve Türkiye'de Su Varlığı	157
Dünya'da Su Varlığı	157
Türkiye'deki Su Varlığı	164
Bölüm 2: Dünya'da ve Türkiye'de Toprak Varlığı	169
Dünya'da Toprak Varlığı	169
Toprak Oluşumu	169
Toprak Oluşumunu Etkileyen Temel Faktörler	170
Toprak Katmanları	170
Toprak Tipleri Ve Coğrafi Dağılışları	171
Türkiye'de Toprak Varlığı	174
Türkiye'de Toprak Tipleri Ve Coğrafi Dağılışları	174
Türkiye'de Topraklardan Yararlanma	175

Bölüm 3: Dünya'da ve Türkiye'de Bitki Varlığı	177
Dünya'daki Bitki Varlığı.....	177
Bitkilerin Yetiştirme Koşulları.....	180
Türkiye'de Bitki Varlığı.....	181
5. Ünite: Beşeri Sistemler-Yerleşme ve Nüfus	191
Bölüm 1: Dünya'da ve Türkiye'de Yerleşme	193
Yerleşmelerin Yer Seçimi ve Gelişimi.....	193
Türkiye'de Yerleşme.....	201
Bölüm 2: Nüfus Sayımları ve Nüfusun Önemi	205
Nüfus Sayımları.....	205
Nüfusun Yapısal Özellikleri.....	207
Nüfus Artışı.....	209
Dünya Nüfusunun Tarihsel Süreçteki Değişimi.....	210
Dünya'da Nüfus Dağılımını Etkileyen Faktörler.....	211
Dünyada Nüfusun Alansal Dağılımı.....	213
Kıtalarla Göre Nüfus Dağılımı.....	213
Nüfus Yoğunluğu.....	214
Nüfus Piramitleri.....	215
Bölüm 3: Türkiye Nüfusunun Tarihsel Değişimi	219
Cumhuriyet Devri Öncesi Nüfus.....	219
Cumhuriyet Devri Nüfus.....	219
Türkiye'de Nüfus Artışı.....	221
Türkiye'de Nüfus Dağılımını Etkileyen Faktörler.....	223
Türkiye Nüfusunun Yapısal Özellikleri.....	225
Bölüm 4: Dünya'da ve Türkiye'de Göçler	227
Dünyadaki Göçler.....	227
Tarihteki Önemli Göçler.....	228
Günümüzde Göçler.....	229
Türkiye'de Göçler.....	231
Bölüm 5: Ekonomik Faaliyetler	237
Ekonomik Faaliyetlerin Çeşitlenmesi.....	237
Ekonomik Faaliyetlerin Sınıflandırılması.....	238
Ekonomik Faaliyetler ve Gelişmişlik.....	240
6. Ünite: Küresel Ortam: Bölgeler ve Ülkeler	243
Bölüm 1: Bölge ve Bölge Çeşitleri	245
Bölge Nedir?.....	245
Bölge Türleri.....	245
Bölge Sınırlarının Belirlenmesi.....	250
Bölge Sınırlarının Değişkenliği.....	251
Bölgeler ve Ülkeler.....	252
Bölüm 2: Uluslararası Ulaşım Hatları	255
Dünya'da Ulaşım.....	255
Ulaşım Çeşitleri.....	255
7. Ünite: Çevre ve Toplum	263
Bölüm 1: Doğal Çevreyi Kullanma Biçimleri	265
İnsanların Doğal Ortamı Kullanma Şekilleri.....	265
Doğal Ortamda İnsan Etkileri.....	268
Bölüm 2: Dünya'da ve Türkiye'de Doğal Afetler	271
Dünya'da Doğal Afetler.....	271
Türkiye'de Doğal Afetler.....	279
Afetlerden Korunma Yolları.....	284

YILLIK PLAN ÖRNEĞİ

HAFTA:	İÇERİK: (DOĞAL SİSTEMLER)	1. AY
1. HAFTA	Doğa, İnsan ve Coğrafya	
2. HAFTA	Dünya'nın Şekli ve Hareketleri	
3. HAFTA	Coğrafi Koordinat Sistemi	
4. HAFTA	Harita Bilgisi	

HAFTA:	İÇERİK: (DOĞAL SİSTEMLER)	2. AY
1. HAFTA	İzohipsler	
2. HAFTA	Atmosfer ve İklim	
3. HAFTA	İklim Elemanları-Sıcaklık-1	
4. HAFTA	İklim Elemanları-Sıcaklık-2	

HAFTA:	İÇERİK: (DOĞAL SİSTEMLER)	3. AY
1. HAFTA	İklim Elemanları-Basınç	
2. HAFTA	İklim Elemanları- Rüzgârlar	
3. HAFTA	İklim Elemanları-Nem	
4. HAFTA	İklim Elemanları- Yağışlar	

HAFTA:	İÇERİK: (DOĞAL SİSTEMLER)	4. AY
1. HAFTA	Büyük İklim Tipleri	
2. HAFTA	Türkiye'nin İklimini Etkileyen Faktörler	
3. HAFTA	Türkiye'nin İklim Elemanları	
4. HAFTA	Türkiye'de İklim Tipleri	

HAFTA:	İÇERİK: (DOĞAL SİSTEMLER)	5. AY
1. HAFTA	Dünyanın Tektonik Oluşumu ve Jeolojik Zamanlar	
2. HAFTA	Türkiye'nin Tektonik Oluşumu	
3. HAFTA	İç Kuvvetler ve Türkiye'de İç Kuvvetler	
4. HAFTA	Kayaçlar ve Yer Şekilleri	

HAFTA:	İÇERİK: (DOĞAL SİSTEMLER)	6. AY
1. HAFTA	Dış Kuvvetler (Akarsular, Rüzgârlar)	
2. HAFTA	Dış Kuvvetler (Buzullar, Yer Altı Suları - Karstik Şekiller)	
3. HAFTA	Dış Kuvvetler (Dalga ve Akıntılar, Kıyı Tipleri)	
4. HAFTA	Türkiye'de Dış Kuvvetler	

HAFTA:	İÇERİK: (DOĞAL SİSTEMLER)	7. AY
1. HAFTA	Türkiye'nin Ana Yer Şekilleri	
2. HAFTA	Dünyada Su Varlığı ve Türkiye'de Su Varlığı	
3. HAFTA	Dünyada Toprak Varlığı ve Türkiye'de Toprak Varlığı	
4. HAFTA	Dünyada Bitki Varlığı ve Türkiye'de Bitki Varlığı	

HAFTA:	İÇERİK: (DOĞAL SİSTEMLER)	8. AY
1. HAFTA	Dünyada Yerleşme (Beşeri Sistemler)	
2. HAFTA	Türkiye'de Yerleşme	
3. HAFTA	Nüfus Sayımları ve Nüfusun Önemi	
4. HAFTA	Dünya Nüfusunun Tarihsel Değişimi ve Türkiye Nüfusunun Tarihsel Değişimi	

HAFTA:	İÇERİK: (BEŞERİ SİSTEMLER)	9. AY
1. HAFTA	Dünyada Göçler	
2. HAFTA	Türkiye'de Göçler	
3. HAFTA	Ekonomik Faaliyetler	
4. HAFTA	Bölge ve Bölge Çeşitleri (Küresel Ortam: Bölgeler ve Ülkeler)	

HAFTA:	İÇERİK: (KÜRESEL ORTAM: BÖLGELER VE ÜLKELER)	10. AY
1. HAFTA	Uluslararası Ulaşım Hatları (Küresel Ortam: Bölgeler ve Ülkeler)	
2. HAFTA	Doğal Çevreyi Kullanma Biçimleri (Çevre ve Toplum)	
3. HAFTA	Dünyada Doğal Afetler (Çevre ve Toplum)	
4. HAFTA	Türkiye'de Doğal Afetler (Çevre ve Toplum)	

Doğa - İnsan ve Coğrafya	3 Video
Dünya'nın Şekli ve Hareketleri	2 Video
Coğrafi Koordinat Sistemi	2 Video
Harita Bilgisi	2 Video
İklim Elemanları-Sıcaklık	1 Video
İklim Elemanları-Basınç ve Rüzgârlar	2 Video
İklim Elemanları-Nem ve Yağışlar	1 Video
Büyük İklim Tipleri	2 Video
Türkiye'nin İklimi	1 Video
Dünya'nın Tektonik Oluşumu ve Jeolojik Zamanlar	1 Video
İç Kuvvetler	2 Video
Kayaçlar ve Yer Şekilleri	1 Video
Dünya'da ve Türkiye'de Dış Kuvvetler	3 Video
Türkiye'nin Ana Yer Şekilleri	1 Video
Dünya'da Su Varlığı	1 Video
Türkiye'de Su Varlığı	1 Video
Dünya'da Topraklar	1 Video
Türkiye'de Topraklar	1 Video
Dünya'da Bitki Varlığı	1 Video
Türkiye'de Bitki Varlığı	1 Video
Yerleşmeler ve Nüfus Özellikleri	1 Video
Dünya'da ve Türkiye'de Göçler	1 Video
Ekonomik Faaliyetler	1 Video
Dünya'da Ulaşım	1 Video
Dünya'da ve Türkiye'de Doğal Afetler	1 Video

TYT COĞRAFYA
EL KİTABI VİDEO
KONU ANLATIMI BAŞLIKLARI

VİDEO KONU ANLATIMI
YAYIN DENİZİ EĞİTİM
KANALIMIZDA

YAYIN DENİZİ

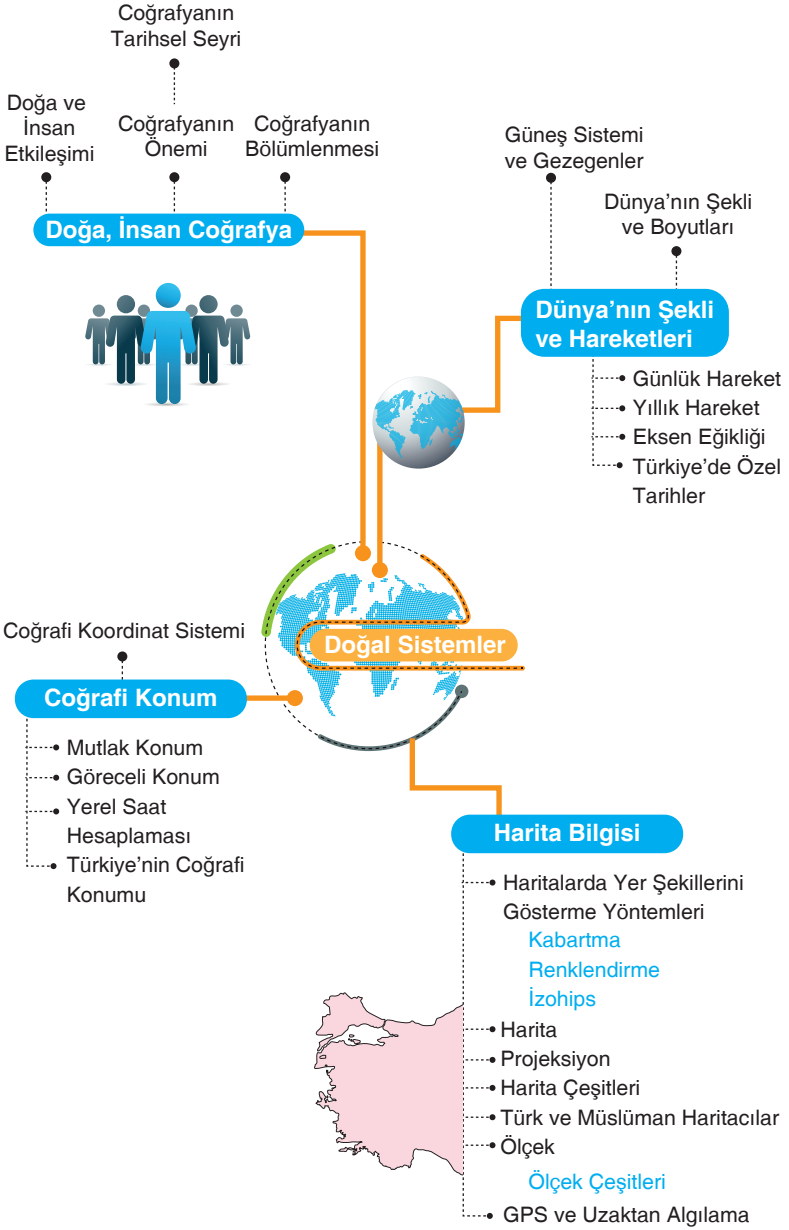

PRO
YAYIN DENİZİ

1. Ünite

DOĞAL SİSTEMLER

- Doğa, İnsan ve Coğrafya
- Dünya'nın Şekli ve Hareketleri
- Coğrafi Koordinat Sistemi
- Harita Bilgisi

1. Bölüm

DOĞA, İNSAN VE COĞRAFYA

DOĞA-İNSAN ETKİLEŞİMİ VE COĞRAFYA

A. DOĞA VE İNSAN

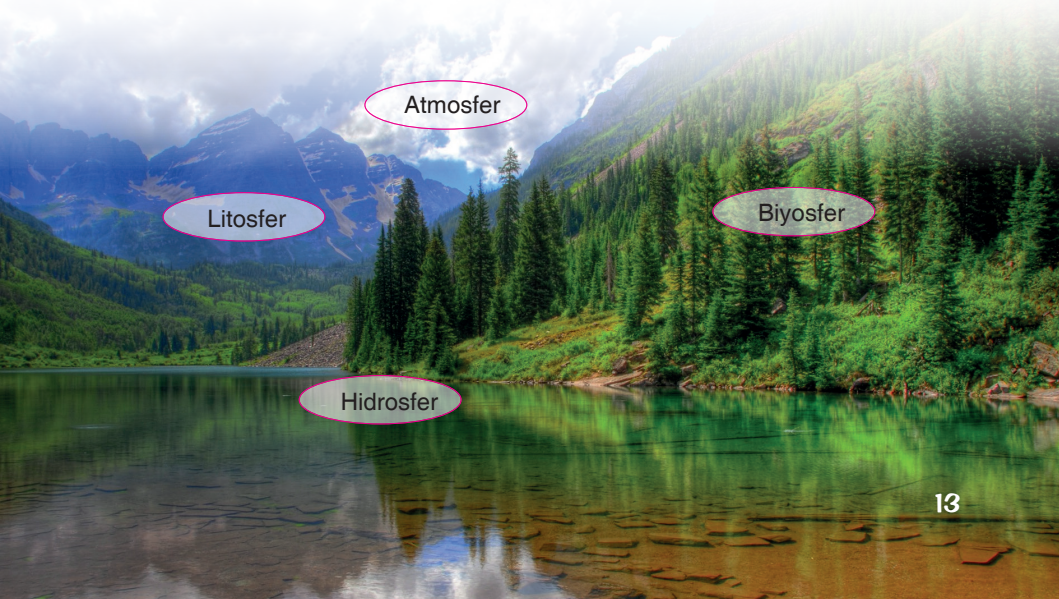
1. Doğal Çevre: İnsanların ve diğer canlıların ilişkilerini sürdürdükleri ve karşılıklı etkileşim içinde buldukları fiziki, biyolojik, sosyal, ekonomik ve kültürel ortama denir.

2. Doğal Unsur: İnsan müdahalesi olmaksızın oluşan her şeye ise doğal unsur denir.

3. Doğal Ortam: Canlı ve cansız tüm varlıkları içeren ortama doğal çevre (ortam) denir.

Doğal ortam dört bölüme ayrılır.

1. Litosfer (taş küre)
2. Atmosfer (hava küre)
3. Hidrosfer (su küre)
4. Biyosfer (canlılar küresi)

1. Litosfer (Taş Küre): Litosfer, üzerinde yaşadığımız çevredir. Yaşadığımız bu çevredeki ovalar, sıradağlar, volkanik dağlar, kayalar, toprak gibi unsurlar litosferin birer parçasıdır. Litosfer üzerindeki bütün unsurlar insan yaşamı için çok önemlidir.

2. Atmosfer (Hava Küre): Dünya'da yaşamın oluşmasını sağlayan gazların bulunduğu ortamdır. Canlıların solunumu ve iklim olayları gerçekleşir.

3. Hidrosfer (Su Küre): Okyanuslar, denizler, göller, akarsular, bataklıklar, yer altı suları, buzullar gibi su kaynakları insan yaşamında doğrudan ya da dolaylı olarak etkilidir.

4. Biyosfer (Canlılar Küresi): İnsanlar, bitkiler, mikroorganizmalar ve hayvanlar biyosferin birer parçasıdır. Atmosfer, litosfer ve hidrosferin içerisinde yaşayan canlılardan oluşur.

Bilgi Köşesi

Doğayı oluşturan ortamların birbirleriyle etkileşimi doğal ortamı meydana getirir.

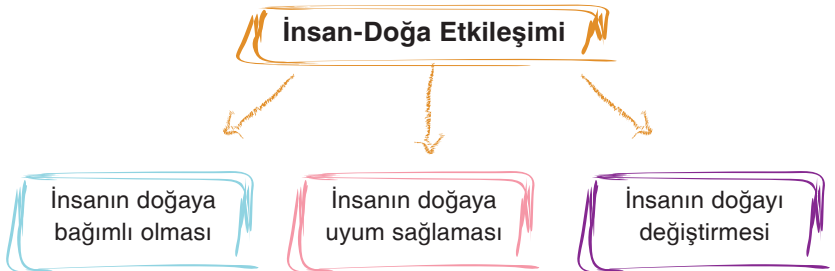
4. Beşerî Çevre: İnsanların doğal çevredeki imkânlardan yararlanarak kendi katkılarıyla, kendi ürettikleri ve oluşturdukları çevreye denir.

B. İNSAN - DOĞA ETKİLEŞİMİ

İnsanlar hayatlarını devam ettirmek için doğadan yararlanmak zorundadır. Ancak, doğanın şartları ve insanlara sunduğu imkânlar her yerde aynı değildir. Orta Afrika'da yaşayan insanların beslenme şekilleri, barınakları ve giyinme şekilleri kutuplara yakın yerlerde yaşayan insanlarla aynı değildir.

Bilgi Köşesi

İnsanlar; ev yapımında nemli ve ılıman-sıcak iklim bölgelerinde **ahşap** kurak ve yarı kurak iklim bölgelerinde **toprak ya da kerpiç** malzemeleri tercih ederler.

1. İnsanlar öncelikle doğadan etkilenir. Örneğin su diğer tüm canlılar gibi insan için de önemlidir. Bundan dolayı ilk medeniyetler Fırat, Dicle ve Nil gibi büyük nehirlerin etrafında kurulmuştur.
2. Zamanla yaşadıkları doğal ortamın şartlarına uyum sağlar. Sık sık depremlerin yaşandığı Japonya'da insanların burada yaşayabilmesi için depreme dayanıklı binaların yapılması buna örnektir.
3. İnsanlar daha sonra doğayı etkilemeye başlar. Örneğin ulaşımın kolaylaştırılması için Ovit Tüneli, Süveyş Kanalı, Kiel Kanalı, Manş Tüneli gibi yapıların inşa edilmiştir.

Bilgi Köşesi

- İnsanların doğaya verdiği zararlar özellikle sanayi devriminden sonra artmıştır.
- İnsanlar, teknolojik gelişmelerin etkisiyle doğa üzerinde gittikçe artan bir üstünlük kurmaya başlamıştır.

İnsan - Doğa Etkileşimine Örnekler

Doğanın İnsan Yaşamına Etkilerine Örnekler

- Kanada'nın kuzeyinde insanlar tarafından kalın kıyafetlerin tercih edilmesi
- İzlanda'da havaalanı pistlerinin ısıtılmasında termal suların kullanılması
- Erciyes Dağı'nda kış turizminin yapılması
- Orta Anadolu'da toplu yerleşmeler görülürken Karadeniz kıyılarında dağınık yerleşmelerin görülmesi

İnsanın Doğa Üzerindeki Etkilerine Örnekler

- Fosil yakıtların aşırı kullanımı sonucunda küresel ısınmanın artması
- Ulaşımı kolaylaştırmak için İstanbul Boğazı'nın üzerine Yavuz Sultan Selim Köprüsü'nün yapılması
- Aswan Barajı'nın yapılmasıyla Nil Deltası'nın zarar görmesi
- Atlas Okyanusu'nu ve Büyük Okyanus'u birbirine bağlamak için Panama Kanalı'nın yapılması

C. COĞRAFYA BİLİMİNİN BÖLÜMLENMESİ

Coğrafyanın Tanımı

Coğrafya; yeryüzünü, yeryüzündeki olayların oluşumunu, dağılışını, insanların faaliyetlerini, insanın doğal çevreye etkilerini, doğal çevrenin insan üzerindeki etkilerini inceleyen ve açıklayan bilimdir.

Coğrafyanın Konusu

Yeryüzünde meydana gelen her türlü olayın; oluşum şekli, nerede, nasıl ve ne zaman olduğu, olayların dağılışı coğrafyanın konusunu oluşturur. Kısaca insanın etkilediği ya da etkilendiği bütün olaylar coğrafyanın konusudur.

- Coğrafya, olayları neden-sonuç ilişkilerine bağlı olarak açıklar.
- Coğrafi olaylar incelenirken aralarındaki bağlantı göz önünde bulundurulmalıdır. Güneş ışınlarının geliş açısı ile sıcaklık arasındaki bağlantılar gibi

Coğrafyanın Beş Temel Unsuru

Mekâna bağlı tüm olayları kendi metot ve teknikleriyle araştıran modern coğrafyanın beş temel unsuru vardır. Bu beş unsurla coğrafya, diğer bilim dallarından ayrılır.

1. Konum: Her olayın yeryüzünde tanımlanabilir bir konumu vardır.

2. Yer (Mekân): Yeryüzünde, fiziki, beşerî ve ekonomik özellikleri birbirinden farklı birçok yer vardır. Mekânın fiziki ve beşerî özelliklerinin belirlenmesi, bu unsurlar arasındaki etkileşimin anlaşılmasını sağlar.

3. Hareket: Coğrafya yeryüzünde hareket eden bütün canlı ve cansız unsurları incelemeye çalışır.

4. Bölge: Coğrafya yeryüzünü, yapısal özelliklerine göre farklı bölgelere ayırır.

5. Beşerî ve Fiziki Ortam İlişkisi: Coğrafya; insanı, onun faaliyetlerini ve doğal çevre ile ilişkilerini inceleyerek doğal ortama uyumunu araştırır. Sadece insanın doğaya etkilerini değil doğal çevrenin de insan ve onun faaliyetleri üzerindeki etkilerini ele alır.

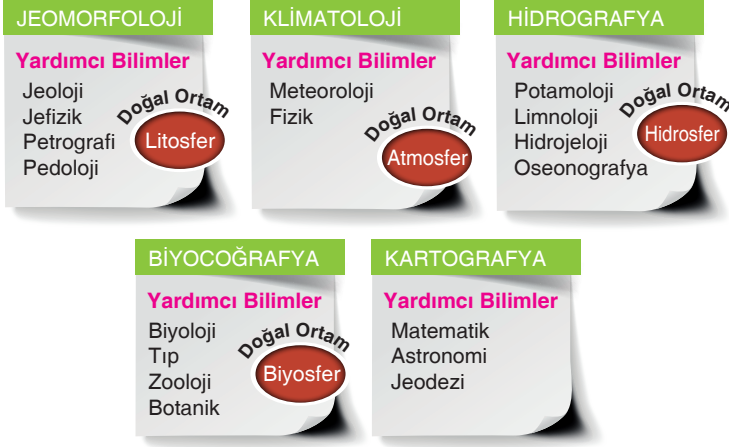
Coğrafyanın Bölümleri ve Yardımcı Bilimleri

Coğrafya bilimi iki ana bölüme ayrılır:

- Fiziki Coğrafya
- Beşerî ve Ekonomik Coğrafya

COĞRAFYANIN BÖLÜMLERİ

FİZİKİ COĞRAFYA

BEŞERİ VE EKONOMİK COĞRAFYA

NÜFUS COĞRAFYASI

YERLEŞME COĞRAFYASI

TARIM COĞRAFYASI

ULAŞIM COĞRAFYASI

SANAYİ COĞRAFYASI

TURİZM COĞRAFYASI

SİYASİ COĞRAFYA

ENERJİ COĞRAFYASI

Fiziki Coğrafya

Doğal çevredeki doğal ortamları inceler. Alt dalları şunlardır:

- Jeomorfoloji:** İç ve dış kuvvetlerin oluşturduğu yer şekillerinin oluşumunu, diğer unsurlarla ilişkisini inceler.
- Hidrografya:** Sular bilimi demektir. Akarsular, göller, yer altı suları ve kaynaklar, denizler, bu bilimin inceleme alanını oluşturur.
- Klimatoloji:** İklim bilimi demektir. Atmosferde meydana gelen iklim olaylarını inceler.
- Biyocoğrafya:** Doğadaki bitki ve hayvanların diğer beşerî ve doğal unsurlarla ilişkisini inceler.
- Kartografya:** Harita oluşturma tekniklerini ve haritadan yararlanma esaslarını inceler. Haritalar ve projeksiyonlar başlıca inceleme alanıdır.

Beşerî ve Ekonomik Coğrafya

İnsan faaliyetlerini İnceler. Alt dalları şunlardır:

- 1. Yerleşme Coğrafyası:** Yerleşmelerin gelişimini, tiplerini, dağılışını; yerleşmeyi etkileyen faktörleri ve mesken tiplerini inceler.
- 2. Nüfus Coğrafyası:** Nüfusun özelliklerini, dağılışını, değişimini, hareketlerini ve nüfus politikalarını; bunların coğrafi ortamlar ve olaylarla etkileşimini inceler.
- 3. Tarım Coğrafyası:** Ekim, dikim, hayvancılık, balıkçılık vb. etkinliklerin yeryüzündeki dağılışını ve bu dağılıştta etkili olan faktörleri inceler.
- 4. Kültürel Coğrafya:** İnsanların kültürel özelliklerini ve bunların yeryüzüne dağılışını inceler. Demografi yardımcı bilimdir.
- 5. Siyasi Coğrafya:** Siyasi olayların mekânsal bağlarını, nedenlerini ve dağılışını inceler.
- 6. Tarihi Coğrafya:** Coğrafyanın tarihî ve coğrafi düşüncenin gelişimi üzerinde durur.
- 7. Sanayi Coğrafyası:** İklim, yeryüzü şekilleri, ulaşım ve ham madde kaynaklarının sanayi işlevleri üzerindeki etkilerini ve sanayi bölgelerinin dağılışını inceler.
- 8. Ulaşım Coğrafyası:** Ulaşım üzerinde etkili olan faktörleri, ulaşım türlerini ve bunların dağılışını inceler.
- 9. Enerji Coğrafyası:** Enerji kaynaklarının nasıl oluştuğunu, yeryüzündeki dağılışını ve özelliklerini inceler.
- 10. Ticaret Coğrafyası:** Ticarete konu olan coğrafi olayların özelliklerini, dağılışını ve nedenlerini inceler.
- 11. Turizm Coğrafyası:** Turizm etkinliklerinin özelliklerini, dağılışını ve bunlara etki eden faktörleri inceler.

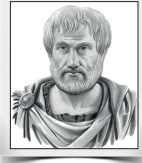
D. COĞRAFYA BİLİMİNİN ÖNEMİ

- Yakın çevreden başlayarak ülkemizi ve dünyayı öğreniriz.
- Çeşitli doğa olaylarını, sebep sonuç ilişkisi çerçevesinde algılar, bu olayların dağılışını öğreniriz.
- Doğa olaylarına karşı önlem alabiliriz.
- Yeryüzündeki çeşitli ekonomik etkinlikleri öğrenir, bu bilgileri ülkemizin kalkınması için kullanabiliriz.
- Doğanın olumsuz koşullarından korunmak için önlemler alabiliriz.
- Doğal kaynakların ülkemizin kalkınmasındaki önemini kavrayabiliriz.

E. COĞRAFYA'NIN TARİHSEL SEYRİ

1. İlk Çağ'da Coğrafya

Coğrafyanın bilimsel olarak ele alınması İlk Çağ'da başlamıştır.

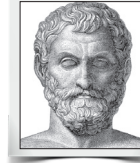
Aristo

Eratostenes

Batlamyus

Tales

Thales: Güneş sistemini incelemiş ve Güneş tutulmasının nedenlerini belirlemiştir.

Aristoteles: Ay tutulması sırasında Ay'ın üzerine düşen gölgesinden yola çıkarak Dünya'nın şeklinin yuvarlak olduğunu ileri sürmüştür.

Strabon: Dünya'nın yuvarlak olduğunu ve Evren'in ortasında yer aldığını öne sürmüştür. 17 ciltlik coğrafya eseri vardır.

Eratosthenes: Geographika adlı bir eser yazarak coğrafya kavramını ilk kez kullanmıştır. Dünya'nın çevresini gerçeğe çok yakın hesaplamıştır.

Batlamyus: *Almagest* ve *Geographica Hyphegesis* adlı eserleri yazmıştır. Roma Dönemi'nin en önemli coğrafyacısıdır.

Bilgi Köşesi

Coğrafya kavramını ilk kullanan Eratosthenes, Dünya'nın şeklinin yuvarlak olduğunu ilk öne süren Aristo'dur.

Bu çağda coğrafi düşünce İslam Dünyası bilim insanları tarafından temsil edilmiştir.

İdrisî: *Kitâb-u Roger* (Roger'in Kitabı) isimli eseri önemlidir.

Biruni: Jeodezi (yer ölçümü) biliminin kurucusudur. *Kanun el Maksudî* isimli eseri vardır.

İbn Batuta: *Rihlet-ü İbn Battûta* adlı kitabı önemlidir.

İbn Haldun: *Mukaddime* adlı eserinde dünyanın çeşitli kesimlerine ait tasvirlerle ve haritalara da yer vermiştir.

El-Harizmi: *Suret el Arz* adlı eseri önemlidir.

Mes'udî: En önemli eseri *El Müruc El Zeheb*, yani Altın Çayırklar'dır.

3. Yeni Çağ'da Coğrafya

Bu çağ "Büyük Coğrafya Keşifleri" devri diye anılır.

Bartelmi Diaz: Ümit Burnu'nu keşfetmiştir.

Vasco de Gama: Ümit Burnu'nu dolaşarak Hint Okyanusu'na ve Hindistan'a ulaşmıştır.

Kristof Kolomb ve Amerigo Vespucci: Amerika'yı, keşfetmiştir.

Macellan ve Del Kano: Dünya turunu tamamlamışlardır.

4. Osmanlı'da Coğrafya

Piri Reis

Evliya Çelebi

Seydi Ali Reis

Katip Çelebi

Pirî Reis: *Kitab-ı Bahriye* adlı eseri önemlidir.

Seydi Ali Reis: *Mir'âtü'l-Memalik* adlı eseri önemlidir.

Kâtip Çelebi: *Cihannüma (Dünya'nın Aynası)* adlı eseri oldukça önemlidir.

Evliya Çelebi: *Seyahatname* adlı eseri önemlidir.

5. Yakın Çağ'da Coğrafya

A. Von Humboldt: Fiziki coğrafyanın kurucusudur.

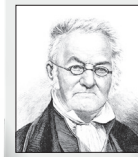
Karl Ritter: Beşerî coğrafyanın kurucusudur.

Friedric Ratzel: Siyasi coğrafyanın kurucusudur.

P. Vidal de la Blache: Bölgesel Coğrafya Metodu'nun kurucusudur.

A. Von Humboldt

Karl Ritter